
монографія / В.І. Мацола. – ІРД НАН України / ред. кол. М.І. Долішній / (відп. ред.). – Львів, 1997. – 259 с.

4. Статистичний щорічник України за 2017 рік / За ред. О.Г. Осауленка. – К.: "Техніка", 2017. – 598 с.

5. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2018 рік. За ред. Т.М. Гришук / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Тернопільській області – Тернопіль, 2018. – 447 с.

6. Стецько Н.П. Сучасні підходи до розроблення оцінки інвестиційної привабливості туристичних ресурсів регіону / Н.П.Стецько // Українська географія: сучасні виклики . збірник праць XII з'їзду українського географічного товариства. – К. Прінт-Сервіс, 2016. Т. III. – С.145-147.

7. Стецько Н.П. Концептуальні засади розвитку етнофестивального туризму в Україні / Н.П.Стецько // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – Тернопіль:СМП "Тайп". - №2 (випуск 41).- 2016. – С.138-146.

8. Офіційний сайт Регіонального інформаційного порталу «Тернопільщина»: <http://irp.te.ua>

9. Офіційний сайт Державної служби статистики: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. Офіційний сайт Головного управління статистики у Тернопільській області: <http://www.te.ukrstat.gov.ua>.

Чеболда І.Ю., к.геогр. н., доцент
ВИЗНАЧЕННЯ АГРАРНОГО НАВАНТАЖЕННЯ
ТЕРИТОРІЇ З МЕТОЮ ЗБЕРЕЖЕННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Під впливом господарської діяльності людини в геосистемах відбувається багато змін. Нераціональне природокористування стає причиною порушення взаємозв'язків в природних системах, їх деградації, посилення розвитку різноманітних негативних географічних процесів, зменшення продуктивності природних ресурсів. Тому при спробах вирішення екологічних проблем, в тому числі збереження продуктивності потенціалу сільськогосподарських земель,

необхідно враховувати рівень антропогенної перетвореності земельних ресурсів, що є важливим показником екологічності господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень / Гродзинський М.Д. - К.: Ліцей, -233с. Койнова І.Б. Антропогенна трансформація ландшафтних систем Західної частини Волинського Полісся: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.11 «Конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів»/ І.Б. Койнова. - Львів, 1999.- 20с. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України / Денисик Г.І. - Вінниця: Арбат, 1998.- 292с.

Метою дослідження є визначення аграрного навантаження території Тернопільської області. *Задачею* для досягнення поставленої мети є аналіз структури землекористування з метою його оптимізації.

Дослідження Н.Ф. Реймарса показали, що для збереження екологічного балансу території необхідно, щоб природні та квазіприродні території займали не менше 60% території [1]. У такому випадку сумарний антропогенний вплив не буде перешкоджати процесам самоорганізації та саморегуляції.

Рівень освоєння земельних ресурсів в області дуже високий. Із загальної площі земельного фонду (1382.473 тис. га) 1082.764 (78.3 %) становлять сільськогосподарські землі [2, с. 87-89].

В структурі сільськогосподарських угідь області висока частка орних земель (882.7 тис. га) – 83.4 %, що значно вище від середньоукраїнського показника. Відмінності в показниках розореності у різних частинах області залежать від співвідношення орних земель, багаторічних насаджень, пасовищ, сінокосів в структурі сільськогосподарських угідь [3,с. 26-27].

Слід також зазначити, що на протязі останнього десятиліття, переважно в наслідок економічної кризи, антропогенний тиск на земельні ресурси дещо зменшився. Підтвердженням цього є те, що площа ріллі в цілому по Тернопільській області зменшилась з 859,5 тис. га у 2000 році до 848,6 тис. га. Відповідно зросла площа багаторічних насаджень, пасовищ і, зокрема, лісів та інших лісовкритих площ з 198,3 до

200,4 тис. га [4].

Отже, простежується чітка тенденція до зменшення площі ріллі, що пояснюється не тільки переведенням орних земель до інших категорій сільськогосподарських угідь та зменшення обсягів рекультивації порушених і відпрацьованих земель, але й відведення ріллі під нецільове використання без належного наукового обґрунтування.

Інтенсивність сільськогосподарського впливу оцінювалася за 5–бальною шкалою, для чого діапазон значень кожного критерію був розбитий на 5 інтервалів. Зростання кількості балів за прийнятою шкалою встановлене відповідно до порядку нормативного нарощування значень кожного з аналізованих факторів. Інтегральний показник являє собою суму всіх використовуваних величин (таблиця 1).

Таблиця 1
Сільськогосподарське (аграрне) навантаження
Тернопільської області

№ з/п	Адміністративний район	Розораність, %	Площа с/г угідь, га	Площа ріллі на 1 чоловіка, га/чол	Обсяг внесених добрив, т. речовини/га			Велика рогата худоба на 100га с/г	Поголів'я свиней на 100га с/г	Еродованість с/г угідь, %	Питома вага ріллі зайнята зерновими, %	Питома вага ріллі зайнята буряком, %	Вага ріллі від площі с/г угідь, %	Сільськогосподарське (аграрне) навантаження (в балах)
					мінеральних	органічних	пестеців, середнє значення							
1	Кременецький	78	60242	0,85	0,16	-	35,55	3	3	58	44	5	80	26
2	Шумський	74	52068	1,44	0,19	0,05	20,2	4	3	48	51	6	75	28
3	Збаразький	86	62578	1,06	0,4	0,5	46,7	4	3	49	55	6	88	36
4	Зборівський	84	67319	1,46	0,4	0,12	43,5	5	4	52	61	7	79	39
5	Лановецький	75	52670	1,5	0,5	0,6	46,8	3	4	48	50	3	82	35
6	Бережанський	75	33195	0,75	0,05	0,14	10,36	4	4	40	57	0,4	66	22
7	Козівський	86	54110	1,31	0,19	0,11	37,7	4	4	39	54	3	87	32
8	Тернопільський	82	53089	0,88	0,4	0,3	55,1	5	2	37	69	3	92	34
9	Підволочиський	87	67548	1,5	1,04	0,7	56,1	4	4	46	63	6	89	44
10	Требовлянський	85	86131	1,23	0,5	0,5	69,3	5	4	14	66	6	90	43
11	Монастирський	75	53036	1,6	0,09	0,03	21,74	7	7	48	48	0,8	44	31
12	Бучацький	81	56425	0,88	0,4	0,2	42,8	4	3	36	64	3	78	32
13	Чортківський	88	61575	0,77	0,7	0,12	43,9	5	3	16	71	9	91	39
14	Гусятинський	88	70312	1,1	0,4	0,07	54,3	4	2	31	65	11	89	42

15	Заліщицький	53	44829	0,86	0,5	0,004	40,2	6	2	13	66	4	86	28
16	Борщівський	85	67412	0,9	0,3	-	53,1	5	3	23	61	2	80	31
17	Підгаєцький	82	33708	1,6	0,06	0,001	13,4	5	6	-	53	5	82	27
	По області	80	56372	1,1	0,3	0,20	40,7	4	3	35	58,7	4,7	81	

Аналіз аграрного навантаження території свідчить про те, що на сучасному етапі природокористування підтримати екологічний баланс регіону практично неможливо. Сформоване під тягарем екстенсивної аграрної економіки трансформаційне землекористування, спрямоване на одержання максимального прибутку при мінімальних відтворювальних витратах, потребує подальшої глибокої науково обґрунтованої реконструкції, перебудови на екологічних принципах.

Виходячи з вище сказаного, можна намітити наступні шляхи оптимізації землекористування та збереження земельних ресурсів регіону:

- збереження ґрунтів та їх корисних властивостей, максимальне запобігання втрат продуктивних земель, в тому числі обмеження відведення продуктивних земель для несільськогосподарських цілей;

- своєчасне попередження і усунення деградації, забруднення, засмічення земель відходами виробництва і споживання, порушення та знищення ґрунтів, їх рослинного покриву;

- недопущення промислової, сільськогосподарської і іншої діяльності, що погіршує природне екологічне функціонування та родючість ґрунтів;

- своєчасне запобігання і усунення негативного впливу деградованих, забруднених і порушених земель на здоров'я і добробут населення, навколишнє середовище, природні ресурси, економічний і соціальний розвиток;

пріоритет інтересів охорони земель над економічними інтересами за умови збереження розумного співвідношення загальнонаціональних і приватних інтересів громадян.

Література:

1. Реймерс Н.Ф. Природопользование. Словарь-справочник / Н.Ф. Реймерс. – М.: Мысль, 1990. – 639с.
2. Третьяк А.М. Теоретичні основи землеустрою / Третьяк А.М. – К.: Інститут землеустрою УААН, 2002. – 152 с.

-
3. Доповідь про стан навколишнього природного середовища Тернопільської області / Держуправління охорони навколишнього природного середовища Тернопільської області, 2006.- 117с.
 4. Стан навколишнього природного середовища Тернопільської області у 2015 році / Міністерство екології та природних ресурсів. Державне управління екології та природних ресурсів в Тернопільській області, 2015

Царик П.Л., к.геогр. н., доцент
РЕКРЕАЦІЙНІ НАВАНТАЖЕННЯ НА ЛАНДШАФТИ
ДЖУРИНСЬКОГО КАНЬЙОНУ

Дослідження рекреаційних ресурсів передбачає оцінку інтенсивності їх рекреаційного використання, а тому важливо врахувати рекреаційний потенціал, рекреаційну місткість та навантаження, рівні рекреаційної дигресії.

Унікальною у такому відношенні є місцевість біля с. Нирків Заліщицького району – Джуринський (Червоногородський) каньйон з однойменним замком та водоспадом. Залишки замку початку ХІХ ст. на сьогоднішній день знаходять у жалюгідному стані, зазнають руйнації. Наразі екскурсійне відвідування замку не рекомендоване через високу ймовірність обвалу споруди. Поблизу замку розташовані руїни костелу, каплички на старовинному цвинтарі. Але головною принадою долини (окрім неймовірних краєвидів) є найвищий на рівнинних річках України Червоногородський водоспад розташований на р. Джурин (висота обох каскадів складає 16 метрів). Долина є місцем масового відвідування рекреантами, кілька років проводився фестиваль «Джурин-фест». Поблизу є кілька печер (Джуринська, Поросячка).

Все це зумовило перспективи розвитку різноманітних видів рекреаційних занять, зокрема: пізнавального, пішохідного, кінного прогулянкового туризму, є перспективи розвитку велосипедних, мотоциклетних, квадроциклетних гірських трас через значну пересіченість місцевості, спелеотуризму, наукового, оздоровчого, сільського зеленого, агротуризму тощо (рис.1).

Однак, значні рекреаційні навантаження на територію